Archiwum Akt Nowych, zespół: Konsulat RP w Kwidzynie, jedn. Niemcy. Prusy Wschodnie i Pomorze Szczecińskie - sytuacja wewnętrzna (raporty polityczne konsulatów polskich w Kwidzynie, Królewcu, Olsztynie i w Szczecinie), sygn. 478/2, k. 92 - 93.

INSTYTUT PÓŁNOCNY
im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE

KONSULAT
Rzeczypospolitej Polskiej
w OLSZTYNIE

4 kwietnia 6

K/3/1/1

Raport polityczny Nr. 1
Wybory dnia 29/III/36

Tajne

Do Pana Ambasadora R.P.

w Berlinie

Rozdzielnik:
M.S.Z. P.II. / 2 egz./
M.S.Z. K.II.

Oficjalny przebieg wyborów do parlamentu Rzeszy dnia 29 marca 1936 był w Prusach Wschodnich taki sam, jak w całem państwie niemieckiem: frekwencja przeszło 99 %, głosów "tak" znów przeszło 99%, głosów "nie" lub nieważnych tylko drobne ułamki procentów.

W rzeczywistości wynik ten nie odpowiada istotnemu przebiegowi. Relacje wiarogodnych obserwatorów są tu dość zgodne.

Frekwencja była istotnie duża. Zwiększać to należy doskonale zorganizowanemu nadzorowi nad uprawnionemi do głosowania. Uruchomiono mnóstwo samochodów, mających wyborców do punktów głosowania. Opieszałych lub niechętnych napominano w wielu wypadkach kilkakrotnie, grożąc im przykremi konsekwencjami w razie niewypełnienia "obowiązku patrjotycznego". Pogróżki nie były czcze. Sytuację charakteryzuje zajście w Kapierkach pow. ostródzkiego/Gr. Happern Kr. Osterode/, gdzie opornemu do ostatka zamożnemu gospodarzowi Arseuszowi/polak-ewangelik/, który sam nie głosował

INSTYTUT PÓŁNOCNY
im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
ARCHIWUM
WOJ. SZTYNIE

i nie pozwolił głosować swej rodzinie,bojówka H.S. pod wodzą miejscowych nauczyciela i sołtysa,urządziła w nocy przed chatą manifestację,wymyślając mu od zdrajców, komunistów i żydów,poczem wybiła mu wszystkie szyby. Gdy poszkodowany zażądał opieki policji,ta postawiła na warcie koło domu tych,którzy mu szyby wybijali. Ci zaś w krótce potem przypuścili szturm do chaty. Nauczyciel wyważał łomem drzwi. A. zbiegł w obawie o życie do Olsztyna i udał się o opiekę do Związku Polaków,który interwenjował u władz. A.zgodził się na powrót do domu autem policyjnem dopiero wtedy,gdy regencja olsztyńska zgodziła się zabrać również przedstawiciela dzielnicy IV Związku Polaków.

Nic dziwnego,iż w tych warunkach frekwencja musiała być istotnie niemal 100%.

Ilość głosów"tak",oddanych dobrowolnie,oceniać należy na ca 60%. Partja narodowo-socjalistyczna rozporządzała istotnemi wpływami w społeczeństwie niemieckiem i jest niezawodnie przedstawicielką interesów narodu niemieckiego."Tak"głosowali wszyscy narodowi socjaliści. Niemieckonarodowi oddali również głosy"tak" z racji wkroczenia do Nadrenji. Biskup Kaller,podobnie jak inni biskupi niemieccy,wydał list pasterski,nawołujący do"oddania Bogu, co boskie,a cesarzowi,co cesarskie",podkreślając,iż nie aprobuje przez to akcji przeciw Kościołowi. Skłoniło to masy katolickie do pójścia do urny. Wielu głosowało wreszcie

INSTYTUT POŁNOCNY im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
PAŃSTWOWE W OLSZTYNIE

93

cie na skutek pokojowych oświadczeń Kanclerza Hitlera. U znacznego jednak odłamu ludności przeważyła szalę obawa przed konsekwencjami abstynencji i przekonanie,iż ich takie lib inne głosowanie nie wpłynie na wynik oficjalny.

Tak właśnie zachowywała sie przedewszystkiem ludność polska. Wielu jednak oddało głosy niewypełnione lub nieważne,wielu głosowało również "nie". Było to na ogół bardzo trudne,gdyż wyborca od chwili wejścia do lokalu wyborczego aż do złożenia głosu znajdował się bezustannie pod obserwacją. Tajność wyborów była fikcją. Mimo to wiarogodnie obserwatorzy obliczają ilość głosów nieważnych na ca 15%, a "nie" na ca 10%.

Fałszowanie wyników wyborów stwierdzono w całym szeregu miejscowoście na Warmji.

Wybory miały na ogół przebieg bardzo spokojny,pozbawiony jakiegokolwiek entuzjazmu.

Nastroje ludności są bardzo znamienne. Żołnierze mówią,iż wojna jest bardzo bliska,gdyż"zbyt wiele mówi się o pokoju". Niemiecka ludność cywilna jest też silnie zaniepokojona. Nastrój ten udziela się również ludności polskiej,która uważa powszechnie,iż wojna jest nieunikniona i wiąże z nią nadzieję na zmianę warunków politycznych. Pod tym względem nastroje ludności polskiej wybiegają bardzo naprzód poza oficjalne stanowisko Związku Polaków.

Kierownik Konsulatu

/A.Zalewski/
wicekonsul.

INSTYTUT PÓŁNOCNY
im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
ARCHIWUM PAŃSTWOWE

INSTYTUT PÓŁNOCNY
im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
ARCHIWUM
PAŃSTWOWE
W OLSZTYNIE